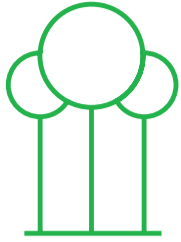

Zicht op Zoniën

inverde | | |
opleidingen bos-, groen- en natuurbeheer vzw

Agentschap voor
Natuur en Bos

Natuurgroepering
Zoniënwoud vzw
www.ngz.be

LEEFMILIEU BRUSSEL
- BIM -

lente/zomer 2008

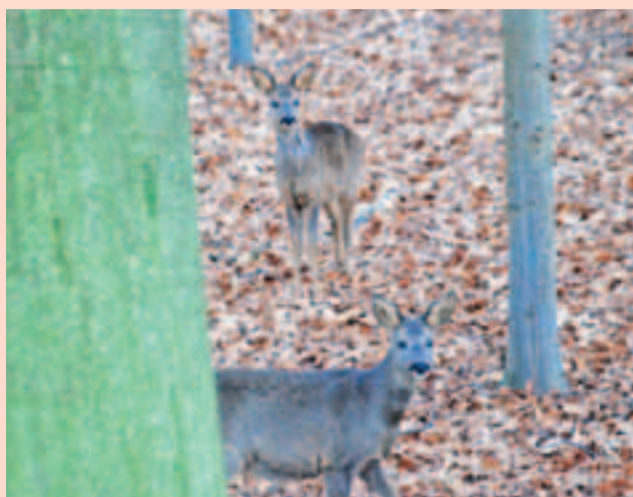
De Koninklijke Schenking

Herbossen in Zoniën
Grote werken aan de waterkant
Sporen van houtskool en ijzer in het woud

Van de hak op de tak

Wie telt er mee?

(c) INBO

De ree is misschien wel de meest aabare van al onze inlandse diersoorten. De beheerders van het Zoniën-woud willen graag weten hoe deze benjamin het doet in een groot boscomplex zo vlak bij de hoofdstad. Zijn er meer of minder reeën dan vroeger, op welke plaatsen groeit hun populatie aan en waar neemt ze af, hebben bosbeheermaatregelen, recreatie en de aanleg van ecoducten een effect?

Om op al deze vragen een antwoord te vinden, organiseren we ieder voorjaar reetellingen. Op vraag van het Brusselse Instituut voor Milieubeheer (BIM) heeft de vzw Wildlife & Man, in samenwerking met het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO) onderzocht welke de beste methode is om de omvang van de reepopulatie op te volgen. Kilometertellingen kwamen als beste meetmethode uit deze studie naar voor. Bij valavond of rond zonsopgang wordt het aantal reeën geteld op enkele vooraf bepaalde wandeltrajecten, en deze meting wordt enkele keren herhaald. In 2008 willen we acht keer tellen tussen **18 maart** en **14 mei**. De ene week dinsdagavond, de volgende week woensdagochtend.

Meedoen? Voor meer info: Jim Casaer, tel. 054 43 71 11

Jim Casaer

Goed verstopt in het riet: de waterral

Sinds deze winter houdt een wel erg ongewone bezoeker zich schuil aan de vijvers van het Rood-Klooster. De waterral - een typische bewoner van moerassen en andere vochtige gebieden - heeft blijkbaar de weg naar onze vijvers opnieuw gevonden. Deze trekvogel zocht in het verleden onze streken op om er aan een nestje bouwen, maar bleef er weg door het verdwijnen van geschikte vochtige gebieden.

Echt veel kans om hem te bewonderen heb je niet, want deze vogel zoekt het liefst van al de beschutting van het riet op. Aan zijn roep herken je hem wel: een kenmerkend, gillend geluid als dat van een varken in nood.

De herstelwerken aan de vijvers van het Rood-Klooster zijn een goede zaak voor de waterral, die hier zijn natuurlijke biotoop terugvindt. En wie weet ... maakt hij er deze lente voor het eerst opnieuw zijn nest?

Jean-Christophe Prignon

(c) BIM

Opnieuw heide in Zoniën?

(c) BIM

De fraaie paarse struikheide is een typische plant van arme, droge en zonovergoten bodems. Ze groeit vooral op de heide, maar komt ook in het bos voor, op open plekken en in dunne aanplanten waar de zon vrij spel heeft. De heidestruik is een ware aantrekkingspool voor dieren. Hommels, honingbijen en vlinders komen er op af en de plant is een gedroomde schuilplaats voor hagedissen en hazelwormen.

In de Middeleeuwen en daarna werden grote stukken bos gekapt in de Kempen, de Ardennen en een deel van Brabant om het gebied geschikt te maken voor begrazing door het vee. Op de schrale bodem tierde de dopheide welig. In het Zoniën-woud moest door de herbebouwingen vanaf het einde van de achttiende eeuw de heide terrein prijsgeven. Vandaag vinden we in Zoniën alleen nog enkele verspreide heide-eilandjes.

Om de struikheide opnieuw kansen te geven, heeft het Brussels Instituut voor Milieubeheer (BIM) deze winter een beheerexperiment uitgevoerd. In een welbepaalde zone in het bos hebben we de braamstruiken gerooid en de strooisellaag verwijderd. Op deze plek krijgen de struikheidezadjes, die zich tientallen jaren onder de grond kunnen schuilhouden, opnieuw licht en kunnen kiemen. Hopelijk kleurt deze plek in het bos binnen enkele jaren opnieuw mooi paars.

Jean-Christophe Prignon

De verdwijntruc van de gevlekte aronskelk

Over de gevlekte aronskelk doen veel sagen en legenden de ronde. Wist je bijvoorbeeld dat deze plant vroeger vaak bij heksenrituelen werd gebruikt? Ontdaan van alle magie, is de gevlekte aronskelk een vrij algemene plant die vooral in vruchtbare loofbossen voorkomt. In de late winter, soms al vanaf 20 januari, kondigen de groene bladeren de naderende lente aan. De typische bloemen verspreiden dan een geur van rottend vlees, waar piepkleine vliegjes maar al te graag op af komen. Met haar opmerkelijke bloeiwijze lokt de gevlekte aronskelk de insecten in de val. Komen de vliegjes op het blad van de bloem terecht, dan glijden ze naar binnen en raken er niet meer uit. De volgende dag is het blad wat minder glad, waardoor de vliegjes hun weg naar buiten vinden. Ze zijn dan beladen met stuifmeel waarmee ze op hun verdere tocht vrouwelijke bloemen kunnen bevruchten. Van een trukendoos gesproken ... In de vallei van Groenendaal komt de zeldzamere Italiaanse aronskelk, een stinsenplant, nog voor.

Dirk Raes

(c) www.ngz.be

In het **voorjaar** is de **hazelaar** één van de eerste houtachtigen die **bloeit**. Na een **lange winter** zonder verse hapjes maken **insecten** dankbaar **gebruik** van zijn **bloemen**.

Welkom aan de lezer

Herbossen in het Zoniënwoud

Niets is gezonder dan een flinke boswandeling. Amerikaans onderzoek geeft aan dat een bosbezoek ideaal is om de bloeddruk te doen dalen. Patiënten die uitzicht hebben op een groene omgeving, zouden sneller herstellen. Onthaasten in het groen brengt ook geestelijke rust en verkwikking: sommigen spreken zelfs van bostherapie!

Bossen zijn niet alleen gezond, ze zijn ook onmisbaar voor het leefmilieu. Denk maar aan het 'smogalarm' dat de afgelopen winter weer enkele keren werd afgekondigd. Bossen maken onze lucht alvast een stuk zuiverder: iedere hectare bos is in staat zo'n 300 kg fijn stof per jaar op te nemen. Bossen leveren ook een bijdrage in de strijd tegen de klimaatopwarming. Precies omdat bomen in staat zijn CO₂ om te zetten in hout, worden bebossingsprojecten tegenwoordig overal ter wereld gestimuleerd.

Fitness en andere indoor sporten mogen dan erg in trek zijn: het is bewezen dat vooral de gezonde boslucht ons aanzet tot bewegen. In een bosrijke omgeving is het aangenamer wandelen, fietsen, joggen ... Er is zelfs aangetoond dat sporters een inspanning langer volhouden in het bos.

In het sterk verstedelijkte gebied van Brussel en omstreken blijft het Zoniënwoud de plek bij uitstek om de batterijen op te laden. Of je nu wandelt, fietst, jogt of - helemaal mee met de laatste trend - aan Nordic walking doet: geniet van onze adembenemende bossen!

Patrick Huvenne
Regiobeheerder te
Groenendaal
Agentschap voor
Natuur en Bos

Stéphane Vanwijnsberge
Ingenieur Onderafdeling
Natuur en Bos
Brussel Leefmilieu

(C) www.ngz.be

ACTIE EN AVONTUUR

Stokken in de aanslag: Nordic walking

Je hebt ze vast al wel gezien in het bos: wandelaars uitgerust met twee poles (skistokken), als verdwaalde skiërs op zoek naar sneeuw. Nordic walking is een uit Finland overgewaaid recreatieve sport – daar zag ze in de jaren dertig het levenslicht als zomertraining voor Finse topskiërs –, die ook in België steeds populairder wordt.

Beoefenaars van de nieuwe sport zijn laaiend enthousiast: wie aan Nordic walking doet, verbetert zijn lichamelijke conditie en wint aan kracht, souplesse en coördinatie. Dat alles op een manier die vriendelijk is voor ons lichaam: tijdens het beoefenen van Nordic walking is maar liefst 90 % van onze spiermassa in beweging, zonder dat de gewrichten overbelast raken.

Al deze pluspunten maken Nordic walking tot de gedroomde sport voor beginners, of voor al wie na een inactieve periode opnieuw wil beginnen sporten. Ook voor senioren is het een ideale manier om in vorm te blijven. De sport is voor iedereen geschikt, maar vraagt wel wat oefening, zo zegt Catherine Vinckenbosch van het Nordic Fitness Instituut Benelux: "Veel mensen denken dat NW een makkie is, maar niets is minder waar. Het is een vrij technische sport die je moet aanleren én onderhouden als je er alle vruchten van wil plukken."

Meer info: Nordic Fitness Instituut Benelux (www.nfcb.be), Zoniën Athletics team (www.zateam.be)

Barbara de Radiguès

(C) 72222222222222

BOOM ONDER DE LOEP

Superman van de bossen: de eik

Zie en bewonder in het Zoniënwoud: de eik, een machtig geslacht. De Keltische druiden wisten het al: onder zijn kruin huizen de goden op aarde.

Met welke boom gaat deze reeks 'Boom onder de loep' toepasselijker van start dan met de meest imposante boom van het bos: de eik? De favoriet van de wandelaar omwille van zijn machtige verschijning, en tegelijk de lieveling van de houthakker wegens zijn vaste waarde op de houtmarkt.

Zelfs wie geen natuurspecialist is, herkent de eik met z'n ogen dicht. Het is een majestueuze boom die meer dan 30 meter hoog en tot 2.000 jaar oud kan worden. De kroon van de eik is breed vertakt, zijn stam is gedrongen. De grijsbruine schors wordt bij oudere bomen zwart met spleten. De eik is een natuurwereld op zich: niet alleen processierupsen zijn tuk op zijn stam, tussen de richels van schors en in het gebladerte wemelt het van de rupsjes en de larfjes, torretjes en kevertjes, mieren en spinnen. De eik is ook geliefd bij eekhoorns en gaaien, herten en everzwijnen, die op de eikels afkomen.

Eiken zijn er in vele soorten. Typisch voor onze streken zijn de zomereik en de wintereik. In Zuid-Europa is er veel meer variatie, met de moseik, Hongaarse eik, Iberische kurkeik, steeneik en hulsteik. De Amerikanen delen hun vele eikensoorten traditioneel op in een witte en een rode groep. Tot deze laatste behoort onder andere de 'Amerikaanse eik', die ook in Europa op tal van plaatsen werd aangeplant.

Wilfried Emmerechts

(C) ANB

Zelfs al **regent** het veel in de **winter**, dan nog is dit voor bomen en andere planten een **droog seizoen**. Wanneer de **temperatuur te laag** wordt, kunnen zij immers met hun **wortels geen water** meer **opnemen**.

WERKEN IN HET BOS

Grote werkzaamheden aan de waterkant

De mens heeft altijd al de beken en de bronnetjes van het Zoniënwoud opgezocht. In de valleien legde hij doorheen de geschiedenis cascades van vijvers aan: opeenvolgende vijvers die met elkaar in verbinding staan. Zowel op de vroegere kloostersites als in de parken zijn heel wat vijvers bewaard gebleven. Om deze waardevolle waterpartijen in ere te herstellen, geven de beheerders van het Zoniënwoud ze een grondige beurt.

In het natuurreservaat **Rood-Klooster** zijn de werkzaamheden aan de vijvers achter de rug. De werken hadden vooral als doel het vroegere open landschap te herstellen en de waterplanten en -vogels opnieuw kansen te geven. In 2005 werden de vijvers leeg gelaten en alle vissen eruit gehaald. Te veel vis in het water is immers slecht voor de waterkwaliteit. Op de oevers werden bomen gekapt voor een betere lichtinval. Te steile oevers kregen een zachtere helling, zodat er opnieuw riet kan groeien en de dieren makkelijker van wal naar water kunnen en omgekeerd. Het resultaat overtrof de verwachtingen: op enkele seizoenen tijd hebben prachtige rietkragen zich hersteld en is het water weer helder. Tal van vogels (ijsvogel, waterral) profiteren hiervan.

De **Vossemvijver** ligt niet in een natuurreservaat, maar wel in een park en kreeg dus een aangepast herstel. De oevers werden verstevigd met houten damplanken uit een verduurzaamd vurenhout. Het slib werd geruimd en ter plekke verwerkt in een afgescheiden deel van de vijver. Op andere plaatsen werd het slib opgevangen met schanskorven, dit zijn kooien van ijzerdraad met steenslag.

Ook twee vijvers in **Groenendaal** (de Putselvijver en de Lindenvijver) waren aan herstel toe. De twee vijvers liggen dicht bij het kasteel van Groenendaal. Ook hier is het de bedoeling slib weg te halen en de oevers te verstevigen. De werken gingen van start in het najaar en duren dit voorjaar nog voort.

Ten slotte zijn recent de werken gestart aan vier parkvijvers in **Tervuren**. Ook in deze vijvers was door de jaren heen teveel slib opgehoopt. Het slib moest hier wél afgevoerd worden buiten het park. Om de beschermde parkarchitectuur te behouden, mag de vorm van de vijvers niet veranderen. Enkel de oevers die de meeste golfslag opvangen, krijgen daarom een harde oeverversteviging. De andere moeten na enkele jaren opnieuw zo natuurlijk mogelijk ogen.

En na al dit kraangeweld is het nog niet gedaan. Zowel in Tervuren als Groenendaal zijn er immers nog vijvers die onderhoud vragen. Je leest hierover meer in de volgende edities van Zicht op Zoniën.

Hendrik Van De Winkel en Jean-Christophe Prignon

Het Zoniënwoud op de schop?

Niet alleen aan de vijvers in Zoniën wordt hard gewerkt, ook op andere plaatsen gaan de spades in de grond. De ooit zo rustige omgeving van het Rood-Klooster en die van de priorij in Groenendaal hebben het hard te verduren.

Sinds 2004 is een grootscheepse renovatie bezig aan de abdij **Rood-Klooster**. Dit project grijpt terug naar documenten uit de achttiende eeuw en moet de oude augustijner abdij haar vroegere luister teruggeven. De twee eerste fasen - de heraanleg van de vijver Lange Gracht, het ruimen van de Roodkloosterbeek, de renovatie van de portierswoning en de heraanleg van de binnentuinen - zijn bijna klaar. De restauratie van de ommuring is nog lopende; door de kwetsbaarheid van deze constructie hebben de werken wat vertraging opgelopen. In het voorjaar van 2008 gaat een volgende fase van start: dan wordt de kloostertuin aangepakt, net als de romantische tuin rond de Molenaarswoning en de tuin van het oude hospitaal.

In **Groenendaal** wordt al meer dan een jaar gewerkt aan de restauratie van het 'Kasteel' van Groenendaal. Dit monument is oorspronkelijk een priorijwoning annex wagenhuis, maar werd nooit in die functie gebruikt. Het is de bedoeling dat de Vlaamse bosadministratie (ANB) tegen het einde van 2008 haar kantoren in het gebouw zal vestigen. In tussentijd heeft het 'kasteel' vooral als horecagelegenheid gediend. Die functie wordt overgenomen door een nieuw gebouw, vlak naast het oude. Nog in Groenendaal wordt een nieuwe muur opgetrokken aan het bosmuseum, ter vervanging van de vroegere houten keerwand die aan het afbrokkelen was. De nieuwe muur is gemaakt van streekeigen zandsteen.

Nog in Groenendaal en omgeving zijn grootscheepse werken aan de gang voor de verdubbeling van de spoorlijn tussen Brussel en Ottignies. Het tracé trekt een nieuwe wonde door het Zoniënwoud, ook al heeft men grote inspanningen geleverd om zo min mogelijk ruimte in te nemen. Positief is dat fietsers en voetgangers na de werken vlot het kruispunt over kunnen via een veilige voetgangers- en fietstunnel. Momenteel is er ook een studie lopende die bekijkt hoe de delen van het Zoniënwoud gescheiden door de spoorlijn Brussel-Luxemburg en de Terhulpesteenweg (in totaal meer dan 2.000 ha) opnieuw met elkaar in verbinding kunnen komen. We hopen alvast dat men de voorziene ecoduct zal opnemen in de bouwvergunning voor de ontwikkeling van het Gewestelijk Expresnet Brussel.

In het park van **Tervuren** is de restauratie van de omringende parkmuur gestart. Vooral aan de zuidzijde is die constructie op veel plaatsen erg geschonden. Afhankelijk van het budget komt elk jaar een deel aan de beurt, in een eerste fase is dit het stuk van de Zittikensstraat naar de Duisburgsesteenweg.

Patrick Huvenne en Jean-Christophe Prignon

Net als alle **groene planten**, zijn bomen in staat om **zelf** hun **voedsel aan te maken**. Ze doen dit door middel van een proces dat we '**fotosynthese**' noemen.

Wandelagenda

Onderstaande kalender geeft de stand van zaken op het moment waarop deze editie van Zicht op Zoniën werd samengesteld (maart 2008).

Raadpleeg voor de meest recente informatie steeds de websites van de organisatoren:

Natuurgroepering Zoniënwoud: www.ngz.be

Inverde: www.inverde.be

Platform Zoniënwoud: <http://soignes-zonien.net>

Commission Ornithologique de Watermael-Boitsfort: www.cowb.be

APRIL

Zondag 6 april

Vogelzangwandeling Bosvoorde

Vertrek: 9 u 30 aan de Vijvers van Bosvoorde, Vuurkeienweg/Vorsterielaan
Organisatie : COWB
Gids: FR
Info: 02 672 88 03

Donderdag 10 april

Wandeling Bomenkathedraal Oudergem

Vertrek: 10 u
Organisatie: Amis de la Forêt de Soignes
Gids : FR/NL
Info: Francis Vermandele, tel. 02 428 27 22

Zondag 13 april

Waarom bosreservaten in het Zoniënwoud?

Vertrek: 14 u aan het Bosmuseum Jan van Ruusbroec, Duboislaan in Groenendaal/Hoeilaart.
Organisatie: NGZ vzw i.s.m. Inverde vzw
Gids: NL/FR

Zondag 13 april

Vogelzangwandeling in Tournay-Solvay park

Vertrek: 10 h aan de ingang van het park, Terhulpesteenweg 199, 1170 Brussel
Organisatie: vzw Zonnebloem

MEI

Donderdag 1 mei

Dageraadwandeling: het ontwaken van de vogels

Vertrek: 6 u aan de Vijvers van Bosvoorde, Vuurkeienweg/Vorsterielaan
Organisatie : COWB
Gids: FR
Info: tel. 02 672 88 03

Zondag 4 mei

Natuurwandeling Bosvoorde

Vertrek: 9 u 30 aan de Vijvers van Bosvoorde, Vuurkeienweg/Vorsterielaan
Organisatie : COWB
Gids: FR
Info: 02 672 88 03

Zondag 4 mei

Wandeling Transvaal - Oudergem (AR)

Vertrek: 10 u 30
Organisatie: Amis de la Forêt de Soignes
Gids: FR/NL
Info: Francis Vermandele, tel. 02 428 27 22

Donderdag 28 mei

Wandeling Elsene – Watermaal

Vertrek : 10 u aan het Marie-Joséplein
Organisatie: Amis de la Forêt de Soignes
Gids : FR/NL
Info: Francis Vermandele, tel. 02 428 27 22

Zondag 11 mei

Bomen in bloei

Vertrek: 14 u aan het Bosmuseum Jan van Ruusbroec, Duboislaan in Groenendaal/Hoeilaart.
Organisatie: NGZ vzw i.s.m. Inverde vzw
Gids: NL/FR

JUNI

Zondag 1 juni

Natuurwandeling Bosvoorde

Vertrek: 9 u 30 aan de Vijvers van Bosvoorde, Vuurkeienweg/Vorsterielaan
Organisatie: COWB
Gids: FR
Info: 02 672 88 03

Zondag 8 juni

Het Zoniënwoud, meer dan alleen bos: grasland en waterbeheer in Groenendaal

Vertrek: 14 u aan het Bosmuseum Jan van Ruusbroec, Duboislaan in Groenendaal/Hoeilaart.
Organisatie: NGZ vzw i.s.m. Inverde vzw
Gids: NL/FR

JULI

Zondag 6 juli

Natuurwandeling Bosvoorde

Vertrek: 9 u 30 aan de Vijvers van Bosvoorde, Vuurkeienweg/Vorsterielaan
Organisatie : COWB
Gids: FR
Info: 02 672 88 03

Zondag 13 juli

Het Zoniënwoud: bosbouw, natuur en geschiedenis

Vertrek: 14 u aan het Bosmuseum Jan van Ruusbroec, Duboislaan in Groenendaal/Hoeilaart.
Organisatie: NGZ vzw i.s.m. Inverde vzw
Gids: NL/FR

AUGUSTUS

Zondag 3 augustus

Natuurwandeling Bosvoorde

Vertrek: 9 u 30 aan de Vijvers van Bosvoorde, Vuurkeienweg
Organisatie : COWB
Gids: FR
Info: 02 672 88 03

Zondag 3 augustus

Vlinderwandeling Bosvoorde

Vertrek: 11 u 30 aan de Vijvers van Bosvoorde, Vuurkeienweg
Organisatie: COWB
Gids: FR
Info: 02 672 88 03

Zondag 10 augustus

De waterhuishouding van de IJse

Vertrek: 14 u aan het Bosmuseum Jan van Ruusbroec, Duboislaan in Groenendaal/Hoeilaart.
Organisatie: NGZ vzw i.s.m. Inverde vzw
Gids: NL/FR

Zaterdag 30 augustus

Europese Nacht van de Vleermuis

Vertrek: 20 u aan de Vijvers van Bosvoorde, Vuurkeienweg
Organisatie : COWB
Gids: FR
Info: 02 672 88 03

SEPTEMBER

Zondag 7 september

Natuurwandeling Bosvoorde

Vertrek: 9 u 30 aan de Vijvers van Bosvoorde, Vuurkeienweg/Vorsterielaan
Organisatie: COWB
Gids: FR
Info: 02 672 88 03

Zondag 14 september

Beestjes in het bos

Vertrek: 14 u aan het Bosmuseum Jan van Ruusbroec, Duboislaan in Groenendaal/Hoeilaart.
Organisatie: NGZ vzw i.s.m. Inverde vzw
Gids: NL/FR

Lid worden van NGZ vzw ?

Dit doe je door betaling van € 8 op rekeningnummer 979-2182759-70 t.a.v. NGZ vzw. Vermeld duidelijk je naam, adres en e-mailadres. Dan krijg je een gebruikersnaam en wachtwoord voor de website van NGZ en ontvang je als toemaatje vier maal per jaar het ledentijdschrift 't Beukenblad'.

Meer info : www.ngz.be en www.inverde.be

Japanse boomsoorten te kijk

In de vorige Zicht op Zoniën brachten we een bezoek aan de Chinese

'kamers' van het Geografisch Arboretum in Tervuren. Ook de Japanse collectie - een zeventigtal verschillende boomsoorten, wat maar een beperkte selectie is uit het zeer soortenrijke Japanse aanbod - is beslist een bezoekje waard.

Op de hoek van de Hertedreef met de Kapucijnendreef kijk je rechts in het bos naar het eiland Hokkaido en links naar het hoofdeiland Honsjoe. In de herfst ruik je hier een bedwelmend parfum van gebrande suiker en koek, afgescheiden door het blad van de katsoera of koekjesboom. Iets verderop vind je een bosje notenbomen die prima aarden in ons klimaat.

Het woud van Honsjoe langs de Kapucijnendreef richting Tervuren wordt gedomineerd door Japanse ceders. Deze boom, met z'n kleine sikkelvormige naaldjes, geldt in Japan als de belangrijkste houtleverancier. De Japanse lorken ken je waarschijnlijk al: die zijn immers, al dan niet gekruist met hun Europese verwanten, al lang geleden ingevoerd in onze bossen.

Langs de Wolvenweg, achter de moeilijk in te tomen bamboeachtige Sassa's, zijn de bossen van de Fuji-berg vertegenwoordigd. Opvallend zijn de prachtig volgroeide Japanse esdoorn en de al even merkwaardige epaulettenboom net naast de weg.

Wilfried Emmerechts

Bloemen hebben verschillende tactieken om **insecten aan te trekken**. Sommige hebben een **opvallende kleur**, andere verspreiden een **geurtje** waaraan insecten niet kunnen weerstaan.

2005

(c) ANB

2030

(c) ANB

KOEDAL EN SNIJBERG

In Overijse en Hoeilaart groeit een nieuw landschap

Op de grens tussen Hoeilaart en Overijse kocht het Agentschap voor Natuur en Bos (ANB) enkele jaren geleden zowat 90 ha landbouwgronden. Stapsgewijs zal het overwegend agrarische landschap hier opgaan in een natuurlijke mix van bos, struiken en grasland.

Op de gronden die het ANB kocht, stond tot ongeveer 150 jaar geleden al bos; ze waren voor een groot stuk onderdeel van het Zoniënwoud. Het ANB heeft nu met de landbouwers die voorheen de gronden bewerkten een overeenkomst gesloten. Zij hebben bedrijfszekerheid tot aan hun pensioen, maar de landbouw wordt stap voor stap afgebouwd. Zo worden de laatste akkers in 2026 uit productie genomen. Het nieuwe landschap zal dus in verschillende fasen worden ingericht. Toch is er vandaag al een plan gemaakt van hoe het geheel er binnen 20 à 30 jaar zal uitzien.

Het ANB heeft met de gemeenten Hoeilaart en Overijse een protocol gesloten om samen voor dit nieuwe landschap te ijveren. Samen met beide gemeenten en de Vereniging voor Bos in Vlaanderen organiseerde ze op 16 maart 2008 een grote happening naar aanleiding van het Boompjesweekend. Centraal stond de boomplantactie waarbij een deel van 'Koedal' werd aangeplant als symbolisch bos

ten voordele van Kom Op Tegen Kanker (Vlaamse Liga tegen Kanker). Het nieuwe 'Koedalbos' zal zo symbool staan van de groeiende hoop voor kankerpatiënten en hun familie. Zowat 15.000 boompjes werden verkocht: iedereen kon meedoen door voor € 7 een boompakket te kopen. Daarin vond je informatie over de Kom op tegen Kankerbossen, een wedstrijdformulier, een leuke kaars en ... een boomlabel. Met dit label kon je je eigen boompje in ontvangst nemen en ter plekke planten. Meter Veerle Baetens en peter Rob Vanoudenhove - beiden inwoners van onze streek - hebben de boomplantactie met overtuiging gesteund.

Patrick Huvenne

2030

(c) ANB

2005

(c) ANB

2010

(c) ANB

2030

(c) ANB

ZONIËNPARELS

Kasteel Drij Borren: tussen geschiedenis en natuur

Het Zoniënwoud is niet alleen de groene long van Brussel, maar ook een plek met geschiedenis. Een bijzonder stuk erfgoed vind je in Oudergem: het Kasteel Drij-Borren.

Met zijn stoere vestingtoren, omgeven door een gracht en geflankeerd door een vijver ligt het Kasteel Drij-Borren parmantig in een moerassig bosdal. Het kasteel is een restant van een ooit imponerend jachtslot gebouwd door Karel de Vijfde. Later diende het als gevangenis voor stropers en boeven die in het woud werden betrapt.

Niet ver van het kasteel vinden we de bron Drie Fonteinen. Die dankt haar naam aan het feit dat het hemelwater doorheen de kalkzandlagen in de ondergrond infiltreert en vervolgens als een drievoudige bron uit de voet van de heuvel de beekvallei instroomt. Het beekje dat zo ontstaat, mondt uit in de vijvers bij het Rood-Klooster. Hier is nog duidelijk te zien waar vroeger zand en kalkzandsteen werd ontgonnen voor de constructie van het kasteel. Ook de sporen van een oude holle weg tussen Overijse en Oudergem zijn nog zichtbaar. Bijzonder aan de beekvallei is dat ze ongemeen rijk is aan planten- en diersoorten. Niet te verwonderen dus dat het gebied bescherming geniet als gewestelijk natuurreserveaat.

Jean-Christophe Prignon

(c) BIM

Plant een Zoniënboom

In de volksmond luidt het dat iedere mens in zijn leven minstens tien bomen moet planten. Tal van bedrijven en scholen brachten deze wijsheid het voorbije seizoen echt in de praktijk. Zij plantten in totaal meer dan 6.500 bomen in het Zoniënwoud.

Zie jij zo'n boomplantactie met je bedrijf of school ook wel zitten?

Neem dan contact op met ANB-wachter Dirk Raes, dirk.raes@lne.vlaanderen.be, 0479 67 94 31.

Dirk Raes

(c) ANB

Brandnetels hebben haartjes waar **prikkelende stoffen** in zitten zoals **mierenzuur**. Daardoor krijg je het **branderige gevoel** wanneer je een brandnetel aanraakt.

SPOREN UIT HET VERLEDEN

Houtskool en ijzer in het Zoniënwood

In de herfst van 2006 hebben onderzoekers van de KULeuven resten van oude houtskool- en ijzerproductie gevonden in het Zoniënwood. Ze deden deze vondst tijdens de grondwerken voor de aanleg van het Gewestelijke Expresnet Brussel in het Zoniënwood, langs de spoorweglijn 161 Brussel-Namen.

Het Zoniënwood was vroeger een belangrijke producent van houtskool, die diende om Brussel en

omgeving van energie te voorzien. De oorspronkelijke naam 'Kolenwood' verwijst naar deze activiteit. Naast hout voor de houtskool vonden onze voorouders in de bovenste grondlagen een soort ijzerzandsteen, ook limoniet genaamd. Het gehalte aan ijzer in deze lagen was voldoende om op kleine schaal aan ijzerwinning te doen. Eerst maakten de kolenbranders in houtskoolmijten goede houtskool die een hoge temperatuur kon geven. Vervolgens brachten ze in kleine laagovens van klei of leem afwisselend lagen houtskool en ijzerertsstukjes aan. Met een blaasbalg werd de temperatuur opgevoerd tot boven 1000°C. De onzuiverheden van het mengsel liepen via een kanaaltje uit de laagoven en vormden bij afkoeling ijzerlakken, die in het bos achterbleven. Na het smelten werd de laagoven stuk geslagen om de klomp ijzer te recupereren. Die ijzerklomp bewerkte men dan in de smidse tot ijzeren voorwerpen.

De houtskool- en ijzerproductie in het Zoniënwood heeft zo zijn sporen nagelaten. Ten zuidwesten van Groenendaal tref je heuvels of verhevenheden in het vlakke landschap aan, waarin zowel resten van houtskool (zwarte grondkleur) als ijzerlakken (roodachtige grondkleur) terug te vinden zijn. Onderzoekers menen dat de ijzerwinning in het Zoniënwood omstreeks de achtste eeuw of zelfs nog vroeger begon, en doorging tot in de dertiende eeuw. De interesse voor de ijzerexploitatie wakkerde in de negentiende eeuw weer aan, zoals blijkt uit verschillende aanvragen om ijzererts te exploiteren. Voor het Zoniënwood zelf werd hiervoor geen toelating gegeven, in de gemeente Hoeilaart wel. Hoewel de ondergrond van het Zoniënwood toch nog rijk zou zijn aan ijzererts, zou de voorraad nog niet volstaan om een moderne hoogoven twee dagen draaiende te houden. Van deze claim blijft ons unieke boscomplex alvast gespaard.

Joseph Zwaenepoel

KORTE BERICHTEN

Nieuwe brochure Zoniënwood

Het Brussels Instituut voor Milieubeheer heeft onlangs een nieuwe brochure over het Zoniënwood uitgebracht. Deze bevat een hoop informatie over de geschiedenis, het landschap en de natuur in het bos, maar ook over het beheer: het beheerplan, de wetgeving Natura 2000, bosbouw, houtkap en -productie, duurzaam bosbeheer, bescherming van habitats en soorten, recreatie en sociale aspecten.

Dit alles wordt compleet gemaakt met een bewegwijzerde wandeling in lusvorm door het Brusselse gedeelte van het woud.

Meer info: www.leefmilieubrussel.be,
tel. 02 775 75 75

Jean-Christophe Prignon

Een bee(s)tje verliefd

Heb jij wel eens last van vlinders in je buik? Word jij ook rood in de nabijheid van die leuke meid? Gaat jouw hart sneller slaan als je de buurjongen ziet? Dan ben je vast verliefd. Ook dieren worden verliefd. Hoe zij dat duidelijk maken aan elkaar kan je ontdekken in de tentoonstelling 'Een bee(s)tje verliefd!'

Deze tentoonstelling loopt van 22 maart tot en met 15 mei in het bosmuseum Jan van Ruusbroec. Aan de hand van tekst- en fotopanelen en interactieve applicaties leer je alles over verliefdheid bij dieren. Je kan de tentoonstelling gratis bezichtigen tijdens de openingsuren van het museum; van woensdag tot en met zondag, van 13 tot 17 u.

Op vrijdag 21 maart opent de tentoonstelling met een vertelavond over het onderwerp.

Meer informatie: www.inverde.be of
veronique.desmedt@lne.vlaanderen.be

Véronique De Smedt

Kinderen leren over het bos

Het bosmuseum Jan van Ruusbroec is niet alleen een leuke plek in het Zoniënwood waar je boeiende tentoonstellingen kan bezoeken. Scholen kunnen er ook terecht voor leerrijke en spannende natuureducatieve activiteiten. Voor kinderen en jongeren van 3 tot 16 jaar biedt het bosmuseum een aantal educatieve lespakketten aan. Onder begeleiding van ervaren natuurgidsen verkennen de kinderen de leefwereld van planten en dieren, en leren ze de natuur kennen en begrijpen. Het educatief aanbod omvat zowel leerpaden (kabouterpad, op ontdekking in het bos ...) als ateliers met werkbladen (leven in de poel, bomenatelier, bodemdierdierjes ...).

Niet enkel scholen kunnen een leuke natuuractiviteit aanvragen. Misschien ben je op zoek naar een originele formule voor een verjaardagsfeestje. Ook hiervoor kan je in het bosmuseum terecht.

Meer informatie:
www.inverde.be/inverde/bosmuseum

Véronique De Smedt

Mannetjesvogels zingen niet alleen om hun **vrouwtjes** te **verleiden**. Met hun **lied** willen ze hun **concurrenten** laten weten dat deze beter kunnen **opkrassen**.

Woudreuzen en boskabouters

Familiequiz: op verkenning in het bos

Vraag aan je ouders om je te helpen de artikels van deze Zicht op Zoniën te lezen. En ga dan aan de slag met onderstaande puzzel. Niet getreuzeld, want de eerste tien deelnemers krijgen een verrassing!

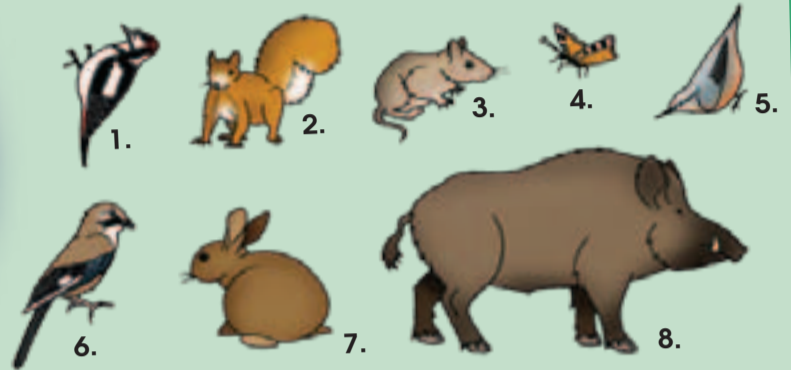
5-7 jaar

De vrienden van de eik

Zoek de indringer!

De eik is de thuis van een indrukwekkende hoeveelheid dieren, klein en groot. Sommigen maken er hun nest. Anderen zijn dol op de bladeren of de vruchten van de eik. En voor nog andere dieren zijn de talloze insecten die op de schors en de dode takken leven, een echte lekkernij.

Welk van deze acht dieren is geen gewone bezoeker van de eik?
Schrijf het juiste nummer op je antwoordbrief.

Dier zoekt plant

Zoek de verbanden!

Dieren hebben planten nodig, en omgekeerd. Om zich te voeden, om zich voort te planten, om beschutting te zoeken en zich te verstoppen. Onze verstrooide professor heeft er een boeltje van gemaakt. Kan jij hem helpen om alles terug te ordenen?

De waterral
De bij
De vlieg
Het everzwijn

doet zich tegoed aan
is verlekkerd op
zorgt voor de bestuiving van
maakt zijn nest in

het riet
de gevlekte aronskelk
de eik
de heide

Schrijf de vier zinnen in de juiste volgorde op je antwoordbrief.

8-11 jaar

12-14 jaar

De quiz van de knappe koppen

- A. Waar doet de roep van de waterral aan denken?
- B. In de Middeleeuwen tierde de struikheide welig in het Zoniënwoud. Daarna verdween dit plantje bijna volledig. Waarom?
1. Het klimaat is kouder geworden.
 2. De reeën hebben de heide kaalgevreten.
 3. Door de herbebossing kreeg de heide te weinig zonlicht.
- C. De bloemen van de aronskelk verspreiden een geur van rottend vlees. Waarom?
1. Om planteneters op afstand te houden.
 2. Om vliegen te lokken die voor de bestuiving zorgen.
- D. Onlangs is een grote eikelfanaat opnieuw in het Zoniënwoud opgedoken. Om welk dier gaat het? (Je vindt het antwoord in Zicht op Zoniën 2006).

Stuur je antwoorden naar Brussels Instituut voor Milieubeheer,
Afdeling Natuur, Water en Bos – Departement Bos,
Gulledelle 100, 1200 Brussel

Realisatie : Michaël Derom & Gaëlle Carlier
voor vzw Zonnebloem - Tournesol

Zicht op Zoniën werd gerealiseerd door Natuurgroepering Zoniënwoud vzw, Inverde vzw, het Beheer van de Koninklijke Schenking, Regiokantoor Groenendaal, Agentschap voor Natuur en Bos en Leefmilieu Brussel - BIM.

Informatie: Regiokantoor Groenendaal, tel. 02 658 03 30
Leefmilieu Brussel - BIM - Info Leefmilieu, tel: 02 775 75 75 of www.ibgebim.be

V.U.: M. Evenepoel, Kon. Albert II-laan 20 bus 8, 1000 Brussel
J.P. Hannequart & E. Schamp - Gulledelle 100 - 1200 Brussel

Lay-out & Druk: Drukkerij van Hoeilaart, 02 657 03 04 - info@serrist.com - www.serrist.com

Redactie en coördinatie: www.pantarein.be

Natuurgroepering
Zoniënwoud vzw
www.ngz.be

Agentschap voor
Natuur en Bos

inverde
opleidingen bos-, groen- en natuurbeheer vzw

LEEFMILIEU BRUSSEL
- BIM -

De Koninklijke Schenking